

Till Förvaltningsrätten i Luleå

Via
Länsstyrelsen i Dalarna

ÖVERKLAGANDE

Klagande

Jaktkritikerna

Jaktkritikerna uppfyller de villkor för talerätt som anges i 16 kap. 13 § miljöbalken.

Motpart

Länsstyrelsen i Dalarna

Överklagat beslut

Länsstyrelsens beslut den 11 juni 2021 om licensjakt efter 48 björnar (dnr 218-8922-2021)

Saken

Licensjakt efter björn samt inhibition

Forum: 7 g § förordning (1977:937) om allmänna förvaltningsdomstolars behörighet m.m.

Yrkanden

1. Jaktkritikerna yrkar i första hand att förvaltningsrätten upphäver det överklagade beslutet i sin helhet.
2. Jaktkritikerna yrkar i andra hand att förvaltningsrätten undanröjer det överklagade beslutet och återförvisar ärendet till länsstyrelsen för fortsatt handläggning.

Jaktkritikerna yrkar också att förvaltningsrätten, om saken inte är avgjord vid den tidpunkt då jakten ska starta (21 augusti 2021), meddelar inhibition till dess rätten prövat beslutet.

Grunder

..

Det överklagade beslutet strider mot gällande rätt, se vidare avsnittet *Omständigheter*.

Särskilt om inhibition

Länsstyrelsen har med stöd av 59 § jaktförordningen (1987:905) beslutat att beslutet ska gälla utan hinder av att beslutet överklagas (se s. 1 i beslutet). Beslutet gäller således omedelbart och kan därmed bli föremål för inhibition enligt 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL. Av praxis framgår att som regel bör en tämligen hög grad av sannolikhet för ändring krävas för att inhibition. Kraven kan dock ställas lägre bl.a. om verkställigheten är sådan att den inte kan bringas att återgå. Det kan

exempelvis handla om att avliva djur. Eftersom jakt innebär just detta, talar detta för en generös tillämpning av reglerna.

Omständigheter

Allmänt

I 3 § jaktlagen (1987:259) framgår att viltet är fredat och får jagas endast om detta följer av denna lag eller av föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. I 7 § jaktlagen anges att om det på grund av ett viltbestånds storlek finns påtagliga risker för trafikolyckor eller för allvarliga skador av vilt, får den myndighet som regeringen bestämmer besluta om jakt för att förebygga eller minska dessa risker.

Brunbjörn återfinns i bilaga 4 a i rådets direktiv (92/43/EEG) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) över noggrant skyddade arter.¹ Direktivet ska bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Enligt artikel 12 ska det vara **förbjudet** att avsiktligt fånga eller döda exemplar i naturen, oavsett hur detta görs. Enligt EU-domstolens praxis gäller att undantagsmöjligheterna bör tolkas restriktivt (se mål C-6/04 punkt 111). Det är den myndighet som fattar besluten som har bevisbördan för att förutsättningarna för undantag är uppfyllda (se mål C-60/05 punkt 34), vilket är viktigt att observera. Se även C-674/17.

Enligt artikel 16 får medlemsstaterna - förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus - göra undantag från bestämmelserna i artikel 12 av följande anledningar (såvitt nu är av intresse):

- a) För att skydda vilda djur och växter och bevara livsmiljöer.
- b) För att undvika **allvarlig skada**, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom.
- c) Av hänsyn till **allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse**, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön.

Art- och habitatdirektivets undantagsregler har införts i svensk rätt genom 23 a – 29 och 31 §§ jaktförordningen (1987:905). I 23 c § första stycket anges de allmänna förutsättningarna för licensjakt som alltså måste överensstämja med art- och habitatdirektivet. Förutsättningen för att licensjakt efter bl.a. björn ska kunna tillåtas är följaktligen *att det inte finns någon annan lämplig lösning* och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning samt ske selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden. Av 7 § jaktlagen följer grundförutsättningen om allvarlig skada. Om myndigheten inte visat att dessa förutsättningar är för handen är jakten **förbjuden**.

Vi menar att länsstyrelsens beslut inte uppfyller dessa högt ställda krav, vilka alla ska vara uppfyllda, för att jakt ska kunna tillåtas på en strikt skyddad art med stöd av de undantagsbestämmelser som finns i nationell lagstiftning och som ska tillämpas i ljuset av EU:s art- och habitatdirektiv. Det finns inte olägenheter i länet som kan motivera eller försvara beslutet om licensjakt. Vidare har andra lämpliga och samtidigt realistiska lösningar inte prövats. Regionala förvaltningsmål har inte en sådan tyngd att de går före nationell och internationell rätt.

¹ EUT L 218, 13.8.2008, s. 21–29 (Celex 32008R0764).

Närmare om beslutet

I 1 § förordningen (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (FOF) framgår att förvaltningen syftar till att djur av dessa arter ska finnas i så stort antal att arterna långsiktigt finns kvar i den svenska faunan och att djuren kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. Detta syfte ska uppnås i en sådan takt som främjar samexistensen mellan människor och dessa arter samtidigt som skador och olägenheter förebyggs och begränsas. Enligt 5 § FOF ska Naturvårdsverket fastställa miniminivåer för förekomsten av björn, varg, järv och lo i vart och ett av rovdjursförvaltningsområdena och länen. Naturvårdsverket ska fastställa miniminivåerna inom ramen för de nationella målen för respektive art och med beaktande av arternas naturliga utbredningsområden.

Naturvårdsverket har tillsammans med länsstyrelserna tagit fram miniminivån för gynnsam bevarandestatus för björnpopulationen, vilken uppgår till 1 400 individer.² För Dalarnas gäller miniminivån 240 björnar och 24 föryngringar. Dagens nationella björnpopulation antas vara cirka 2 800 björnar, således över miniminivån. Den senaste nationella populationsberäkningen för björn genomfördes 2017 av det Skandinaviska björnprojektet. Beräkningen baseras på dels spillningsinventeringar som genomförts i vissa län och dels trender i de björnobservationer som jägarna samlat in (Björnobs). Resultatet visade att det finns cirka 2 900 björnar i Sverige, vilket är ungefär lika många björnar som det var 2013 då den föregående nationella beräkningen genomfördes. Även på länsnivå är det i stort sett oförändrat antal björnar.³ Enligt länsstyrelsen finns det en nedåtgående trend i länet ända sedan 2010, vilket man är uttalat nöjd med då länets förvaltningsmål är att stammen ska minska. Jaktkritikerna instämmer dock inte i bedömningen att björnstammen i länet bör minska, tvärtom. Det är därför nedslående att licensjakt efter björn bedrivs i alla län med fast förekomst av arten.

Naturvårdsverket anger i sitt beslut om miniminivåer för björn: ”Naturvårdsverket bedömer att det bäst tillgodoser de politiska målen för rovdjursförvaltningen att besluta om miniminivåer *som är så låga som möjligt* utan att det riskerar att äventyra att en gynnsam bevarandestatus för arten kan uppnås och bibehållas.” (vår kursivering). Av det sagda framgår tydligt att Naturvårdsverket vill tillmötesgå politiska intressen snarare än att tillgodose vad som vore önskvärt från andra synpunkter, t.ex. naturvårdsintresset.

Enligt länsstyrelsen uppgick länets björnpopulation 2017 till 323 björnar med beaktande av de björnar som sköts under licensjakten 2017–2019, dock har två (2) björnar dödats under skyddsjakt den 16 och 17 april 2021 i Dalarnas län. I beslutet framgår emellertid inget om förekomsten av tjuvjakt. Många rovdjur avlivas illegalt. Björnar kan dessutom dö även av andra orsaker än jakt, t.ex. i trafiken. Försiktighetsprincipen ger vid handen att man inte bör döda individer av en strikt skyddad art i onödan.

Av praxis framgår att länsstyrelsen behöver ange vilka syften som jakten beslutats för. I denna del anför länsstyrelsen bl.a. följande: Dalarnas län påverkas av alla stora rovdjur och har som målsättning att bevara dessa samtidigt som hänsyn visas till rennäringen, tamdjurshållningen, bevarandet av fåbodrar som kulturarv, biodlingen och älgjakten. När det gäller björn arbetar Lst. för att bibehålla allmänhetens acceptans för arten bl.a. genom att minska dess socioekonomiska och psykosociala påverkan. Licensjakten är en del av detta arbete.

² Den 29 april 2019 rapporterade Naturvårdsverket nya referensvärden till EU enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet. Det nya referensvärdet för minsta populationsstorlek för gynnsam bevarandestatus för björn i Sverige rapporterades till 1 400 individer ”utifrån bästa tillgängliga vetenskapliga underlag” (NV-02653-18, NV-03088-19). Miniminivån gäller fram till början av april 2025.

³ Naturvårdsverkets beslut 2020–04–09 i ärende nr NV-01525-18 ”Fastställande av miniminivåer för björn gällande rovdjursförvaltningsområden och län”.

Av formuleringen förstår man att snart sagt alla mänskliga aktiviteter anses viktigare än skyddet av en strikt skyddad art. Dessutom anges att länets målsättning är att rovdjursskador på fribetande tamboskap, bikupor och hundar inte ska öka, inte påtagligt försvåra förutsättningarna för fäbodrift med fritt betande djur samt att rovdjursskador på gröda inte ska vara så allvarliga att det påverkar enskilda lantbrukares grödoväl (!). Vidare anges att skador orsakade av björn i länet fortsätter att hålla sig på en låg nivå, vilket anses bero på ”en väl fungerande licensjakt som sänkt tätheten av björn”. Några problem finns alltså inte, men det spelar ingen roll – det ska ändå jagas björn. Det är problematiskt att länsstyrelsernas utgångspunkt är att människan alltid har rätt att tränga ut alla andra arter från sina naturliga utbredningsområden. Även människan måste kunna kompromissa. Skyddet av svensk fauna behöver värderas högre än både intresset av älgjakt och enskilda näringsidkares ekonomiska intressen, vilka dessutom kompenseras ekonomiskt och borde kunna förebygga och skydda sig mot rovdjursangrepp. Det är fullt rimligt att människor anpassar sin verksamhet av vilket slag det vara månde efter de faktiska förutsättningarna som gäller exempelvis vad gäller rovdjursförekomst. Rovdjur måste få finnas och människan behöver anpassa sig efter dem, på samma sätt som vi förutsätter att människor i andra länder ska anpassa sig efter sin fauna.

Länsstyrelsen har inför licensjakten 2021 avsatt ett delområde inom område 1 (område 1a) för att rikta en del av avskjutningen mot kalvningslandet, efter att man bedömt att licensjakt sammantaget är ett viktigt verktyg för att uppnå samebyns toleransnivå (som nationellt ansetts uppgå till 10 procents förluster). Detta ställningstagande sägs bygga på en studie (Rapport från Viltskadecenter 2017–7). Björnars predation på ren är dock helt avgränsad till kalvningsperioden. Detta framgår av rapporten från ett regeringsuppdrag till Sametinget och Naturvårdsverket som redovisades 2013 (*Förvaltningsverktyg för förekomst av stora rovdjur baserat på en toleransnivå för rennäringen. Redovisning av ett regeringsuppdrag*. Rapport 6555). På s. 64 anges bl.a. att ”Skadebilden på ren är koncentrerad till en väldefinierad tidsperiod (maj– juni) och till specifika kalvningsområden.” Se även på s. 56, där det framgår att av genomförda predationsstudier i Udtja och Gällivare samebyar som ”bekräftar renskötarernas traditionella kunskap om att björnar kan orsaka stora förluster av renkalv under en kort tidperiod”. I samebyarnas studie var det 99,7 procent (!) av de kalvar som dokumenterats dödade av sändarbjörnar i studien, som dödades under perioden 1 maj till 9 juni, med en tydlig topp i predationstakten under mitten och senare delen av maj.

Tre län – Dalarna, Norrbotten och Jämtlands län har sammanlagt dödat 107 björnar i skyddsjakter under april-juni 2021 och samtliga ansökningar kom från samebyar i Jämtland och Norrbottens län. Dessa björnar avlivades i preventivt syfte och var således inga ”problembjörnar”. I beslutet anges att björnens predation på ren på nationell nivå, har uppskattats totalt till mellan 3 500 och 7 500 dödade renar per år. Jaktkritikerna ifrågasätter att det finns tillförlitligt underlag som styrker att rovdjurspredation ger 10 procents förluster även om samebyarna ofta uppger detta, än mindre att björn som art bidrar nämnvärt till detta.

Renkalvar dör av många andra orsaker som inte går att analysera eftersom asätande rovdjur och fåglar snabbt tar sin naturliga del av de olycksaliga omständigheterna för renen och följaktligen kan inte siffrorna inte beläggas fullständigt. Renar hanteras av människor med moderna – icke traditionella - metoder som skoter, helikopter och lastbilstransporter vilka orsakar både stress och skador vars följder inte redovisas. Ett mycket större antal renkalvar utsätts för betydligt skadligare behandling av människan än av rovdjuren när de drivs och transporteras till sin för tidiga död som årskalvar. På slakterierna instängda i fällor i väntan på slakt utsätt de vilda flockdjuren för en plågsam process som vida överskrider vad några predatorer orsakar i naturen. Sjukdomar, därtill kanske nya sådana som drabbar renar, klimatförändringar och brist på föda torde vara ett mycket större hot mot näringen än björnar.

Skadorna på rennäringen är nog snarast ett svepskäl som ska få jakten att framstå som mer legitim. På samma tema kan konstateras att länsstyrelsen skriver att predationen på älg av stora rovdjur utgör en påtaglig påverkan på länets landsbygdsekonomi genom jägarnas minskade möjlighet att beskatta älgstammen och markägarnas minskade inkomster av arrenden och fällavgifter (!). Detta argument

framstår som helt inadekvat i ett beslut om jakt på *björn*. Genom att länsstyrelsen genomgående buntar ihop björn med alla andra rovdjur vill man ge sken av att man har bättre argument än man har när det gäller just licensjakt på björn. Björn minskar inte älgstammen och utgör därmed inget hot mot den så omhuldade älgjakten. Omsorg om förutsättningarna för nöjesjakt utgör oavsett detta inte något skäl för undantag från förbudet mot jakt på strikt skyddade arter enligt art- och habitatdirektivet. Det är ett häpnadsväckande argument för jakt på en strikt skyddad art när det granskas närmare, men har säkert ansetts väga tungt eftersom det lyfts fram särskilt. Beslutet vilar därför inte på säker rättslig grund.

Länsstyrelsen har tänkt sig att jakten framförallt att bedrivs mot hanbjörnar, se s. 15 I sammanhanget ska framhållas att björnhonor med ungar inte får skjutas, jfr 4 § i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd för länsstyrelsens beslut om licensjakt efter björn. Som länsstyrelsen själv anger är det dock mycket svårt att könsbestämma björnar under jakt och därför har det beslutats om en ”honkvotering”, vilket innebär att det finns en gräns för antalet reproduktiva honor som får fällas i två av de fyra delområdena. Det är oklart hur en honkvotering ska göra det lättare att avgöra om en björn är en hona eller ej innan man skjuter henne. Människors troféjakt styrs dessutom av primitiva skäl som gör stora hanbjörnar attraktiva att döda vilket kan vara ett allvarligt ingrepp i en naturlig hierarki för både honor och hanar. **Licensjakt är inte en form av jakt som lämpar sig om man vill undanta vissa skyddsvärda djur.**

Så, trots att hårt jakttryck nästan utrotat brunbjörnen i många europeiska länder och att de största hoten mot brunbjörnen i form av förlust av habitat, mänsklig exploatering och låg tolerans är alarmerande tvekar inte Sveriges länsstyrelser att utsätta en så känslig art för hård troféjakt. De faktorer som gör just arten brunbjörn extremt sårbar genom sin långsamma reproduktion och ungars behov av sin mamma under lång tid. De stora antal björnar som nu dödas och troféjägarnas preferens för stora björnar – det gäller både honor och hanar - rubbar sociala strukturer med infanticid och lägre fertilitet som en oöverskådlig följd. Bortskjutande av en dominant hane från sitt revir innebär ett och ett halvt års instabilitet vilket allvarligt påverkar hela populationen lokalt. När följer länsstyrelsen upp följderna för björnarna av massiva jakter på detta sätt? Verkligt djurintresse verkar inte styra verksamheten.

Länsstyrelsen anger att licensjakt är nödvändig för att begränsa de skador som orsakas av björn, bibehålla deras skygghet för människor, stärka lokalbefolkningens delaktighet i rovdjursförvaltningen och landsbygdsekonomi samt behålla acceptansen för arten. **Jaktkritikerna menar att länsstyrelsen inte visat att licensjakt är nödvändigt för något av dessa syften. Floskler och resonemang av närmast politisk karaktär och fromma förhoppningar om utvecklingen på sikt kan inte ensamt ligga till grund för ett beslut från en myndighet att avliva 48 björnar, som är en skyddad art enligt art- och habitatdirektivet.**

Avslutningsvis ska här erinras att under 2018, året då tillika omfattande skogsbränder härjade i Sverige, skadesköts och dödades fler än 300 björnar, inklusive digivande mammor och årsungar. Bara i Gävleborgs län hade 30 % av skjutna björnar otillåtna åtelrester i magen. Inte någon länsstyrelse valde att skona björnarna från jakt ens det året. Det framgick av SVA:s register att 28 björnungar på vikter mellan 18-68 kg dödades. Att små björnungar på 18 kg överhuvudtaget kan dödas är groteskt, och utan rättsliga påföljder (vad vi känner till) för de jägare med uppenbarlig olämplighet för jakt på djur som riskerar åtföljas av sina ungar och som skall vara strikt skyddade av lagen, är oacceptabelt. Trots detta upprepades 2019-2020 samma brutala jakter och de flesta björnarna dödades redan första veckan. Unga jägare kunde posera med små björnar inte större än deras egna hundar.

Jaktkritikerna anser att åtling för att locka och döda björnar är oetiskt mot vilda djur och skall förbjudas. Vilda djur som straffas för att de påstås orsaka skada på människors gröda och liknande som inte är det naturliga födoalet, skall inte under några omständigheter lockas till åtlar.

Jaktkritikerna efterlyser en striktare kontroll av länsstyrelsen över vilka individuella jägare/jaktledare som misslyckas så kapitalt med den jakt som länsstyrelsen ytterst har ansvar för. En oetisk jakt som

varje år dessutom bryter mot det som stipuleras i art- och habitatdirektivet, artikel 16.1:e om undantag för jakt "...under strängt kontrollerade förhållanden, selektiv och i begränsad omfattning."

Det är då av vikt att påpeka att artikel 16.1.e är ofullständig/ej korrekt implementerad i svensk rätt eftersom man hoppat över rekvisitet "i begränsad mängd". Totalt får 501 björnar av 2900 licensjagas under 2021 – detta är inte en begränsad mängd. Detta är en helt oacceptabel jakt på ett rödlistat djur.

Det är uppenbart att brott mot skyddsdirektiven begås varje år, liksom mot länsstyrelsens licensjaktbeslut, utan att jaktledare/jägare identifieras och stängs av för fler björnjakter. I stället kan jaktföretag och troféjägare lugnt räkna med länsstyrelsernas generösa kvoter varje år. Det senare förtydligas i kommersialiserandet av jakt på björn långt innan besluten kommer. Den infama "björnfrossan" som på ett obehagligt vis är en reminiscens från ett manschauvinistiskt och fanatiskt behov av dominera naturen genom att döda stora rovdjur borde inte längre ha sin plats i ett modernt samhälle som Sverige. Denna uppenbara brist på respekt för de individuella björnarnas liv och deras ungar har inte nämnvärt påverkat länsstyrelsens upprepat instrumentella beskrivningar av jakt och slakt av björn och lodjur. De få tjänstemän som bakåt i tiden uttalat sig kritiskt mot hur jakterna bedrivs; skadeskjutningar, olagliga metoder och nya hundtyper, verkar ha tystnat eller omplacerats. Den kyla mot kännande och högtstående däggdjur som idag genomsyrar beredning och formulering av beslut av rovdjurslänen viltförvaltning, utan hänsyn till naturintressenas åsikter i slutprodukten, visar med all tydlighet att djurvälstånd inte ingår i modern förvaltning av en naturskatt som björnar eller lodjur. Jaktkritikerna beklagar djupt att länsstyrelsen ännu inte inbegriper veterinär- och etologexpertis för att öka kunskapen om djurvälstånd och jaktens påverkan på dem det främst angår – rovdjuren. Med en ökad regional förvaltning kan länsstyrelsen **välja** att skärpa kraven eftersom jaktlagens förlegade gummiparagraf om att inte orsaka viltet "onödigt lidande" vid jakt är öppen för tolkning beroende på vilken etisk och moralisk grundinställning man vill ha till djur.

Jaktkritikerna anser med hänvisning till ovan att jakt efter björn (och lodjur/varg) med lösdrivande hund, särskilt de nya långdistanslöpande plotthundraserna ska förbjudas. Detta är ett barbariskt och arkaiskt jaktsätt, vars avarter vi fortfarande ser i Frankrike mot hjort, illa dolt i England efter räv och i delar av Afrika och Brasilien efter stora kattdjur. Det är chockerande att denna jaktmetod kritiklöst har fått utvecklas i Sverige på 2000-talet – och att det bifalles av Naturvårdsverket och svenska länsstyrelser. Den lilla grupp inom jägarkåren som kallar sig rovdjursjägare tillåts alltså ett eget "privilegium" som på alla sätt bryter mot modern djurvälstånd och som visar att länsstyrelsen prioriterar troféjakt och dödande för en minoritets särintresse framför naturvårdsintresset av levande och spektakulära rovdjur såsom fredliga björnar.

Björnar säljs ut till både svenska och utländska jägare i privata jaktevent, för stora summor och fullt jämförbart med jakten på stora däggdjur i Afrika, som svenska politiker ofta tar avstånd ifrån. Det finns inget romantiskt skimmer över den här verksamheten även om jaktorganisationerna, som representerar en minimal andel av befolkningen (2,5 procent) vill ge sken av att det är en naturupplevelse som andra. Nu, i pågående pandemitid när naturens helande betydelse som tillflykt för oss människor, borde i stället fokus läggas på den fredliga samexistensen – inte på hetsjakt med lösa hundar, skottlossning och dödande av djur med sina ungar. Djurskådning av enigmatiske rovdjur står säkerligen högt på de flestas önskelista – i stället väljer länsstyrelsen den enögda blicken genom kikarsiktet på dödliga vapen.

Det är djupt beklagligt att länsstyrelserna i sin myndighetsutövning tar politiska hänsyn istället för att skydda svensk fauna. Därtill att länsstyrelser aktivt stimulerar till undantag från det enda skydd de vilda djuren borde ha; nämligen artskyddslagarna, jaktlagen och CITES kan inte framstå som moraliskt försvarbart inför kommande generationer. Nöjes- och troféjakt som utlöser massdödande av mer än 500 fridlysta björnar i Sverige varje år, under några veckor när naturen fortfarande är barnkammare för alla djur, framstår i grov kontrast till det senaste landet, Colombia, som 2019 förbjudit nöjes- och troféjakt med orden:

"It is not constitutionally allowable to kill or mistreat animals for the sole purpose of recreation. Animals are not things, they are beings with feelings." (Domare Antonio José Lizarazo, Colombia)

De jagade djuren i Sverige är i sanning rättslösa.

Jaktkritikerna

Handläggare
Margareta Sturemyr
Vice ordförande

Eva Stjernswärd
Styrelseledamot